

บทที่ ๑ ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง 'บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการสื่อสารเรื่องความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม : กรณีมลพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง' เป็นการศึกษาที่ใช้ทั้งแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นแนวในการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการสื่อสารเรื่องภาวะความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมไปสู่สาธารณชน ตลอดจนศึกษาถึงคุณภาพของเนื้อหาและลักษณะการนำเสนอข่าวสาร ระดับการพึ่งพาข่าวสาร ความเข้าใจ และการรับรู้ในเรื่องความเสี่ยงของสาธารณชน โดยใช้กรณีศึกษาคือ เหตุการณ์การแพร่กระจายของสารมลพิษซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในเขตชุมชนใกล้เคียง ซึ่งจะเป็นการวิจัยที่ใช้ทั้งเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเป็นหลัก และนำเสนอแบบ พรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์
5. การนำเสนอข้อมูล

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกตามแหล่งข้อมูลได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ประเภทเอกสาร ได้แก่ ข่าว, บทความ, บทบรรณาธิการ, บทวิเคราะห์, บทรายงาน, สกู๊ป, สารคดี, คอลัมน์, คอลัมน์ซุบซิบ ที่นำเสนอเหตุการณ์มลพิษแม่เมาะ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้าแม่เมาะในหนังสือพิมพ์รายวัน และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยเก็บรวบรวมข่าวที่เสนอในระยะ เวลา 3 ช่วง คือ

- ช่วงก่อนการปะทุของเหตุการณ์มลพิษ (พฤษภาคม 2534- กันยายน 2535)
- ช่วงขณะเกิดเหตุการณ์รุนแรง (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2535)
- ช่วงหลังเหตุการณ์สงบ (ธันวาคม 2535 - มกราคม 2537)

สาเหตุที่กำหนดเนื้อหาที่ศึกษาเฉพาะข่าวและบทนำประเภทต่างๆ ในหนังสือพิมพ์ เนื่องจากสะดวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีหลักฐานเพียงพอสำหรับการศึกษาวิเคราะห์ได้

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษานั้น ได้แก่ ข่าวและบทนำเสนอประเภทต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ที่เป็นประชากร ซึ่งได้รวบรวมไว้ในแฟ้มข่าวของศูนย์ข้อมูลมติชน และฝ่ายประชาสัมพันธ์ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนประชากรที่ดีได้ เพราะข่าวที่เก็บรวบรวมในแฟ้มข่าวจากทั้ง 2 หน่วยงานนี้ ค่อนข้างครบถ้วน การเลือกข่าวจากทั้ง 2 แหล่งประกอบกัน จะช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องและลดอคติหรือความผิดพลาดในการเก็บข้อมูลจากทั้งสองแหล่งดังกล่าว

2. ประเภทบุคคล ในการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของเหตุการณ์มลพิษแม่เมาะ ที่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดได้ โดยได้แบ่งบุคคลที่สัมภาษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่ม 1 นักข่าวที่ติดตามข่าวกรณีมลพิษแม่เมาะ , บรรณาธิการ, หัวหน้าข่าว และนักเขียนบทความวิเคราะห์ ทั้งที่สังกัดหนังสือพิมพ์ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ลำปาง ในฐานะที่ดำเนินบทบาทของ gatekeeper โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

- สมหมาย ปาโรจฉัตร บรรณาธิการบริหาร หนังสือพิมพ์มติชน
- บุญเลิศ ศชายุทธเดช บรรณาธิการข่าว หนังสือพิมพ์มติชน
- อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์ บรรณาธิการข่าวภูมิภาค หนังสือพิมพ์มติชน
- ธงชัย ณ นคร หัวหน้าข่าว หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- ภิญโญ ทูมมานนท์ ผู้สื่อข่าวพิเศษ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- ธีระสิทธิ์ สมแก้ว ผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อม หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
- เจตน์ อริยะสมบัติ ผู้สื่อข่าวมติชน ประจำจังหวัดลำปาง
- ปรีชาปกรณ์ ไสยรัตน์ ผู้สื่อข่าวเดลินิวส์ ประจำจังหวัดลำปาง
- นเรศ ดวงไชย หัวหน้าข่าวหนังสือพิมพ์สยามโพสต์ จังหวัดลำปาง
- ชาตรี ทาไชยวงศ์ หัวหน้าข่าวหนังสือพิมพ์เอกราช จังหวัดลำปาง

กลุ่ม 2 ชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสารพิษ ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านสบป่าด , บ้านสบเดิน , และบ้านแม่จาง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ทั้งนี้ โดยเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจากชาวบ้านที่เป็นผู้นำความคิดเห็นในชุมชน จำนวน 5 คน คือ

- มานพ บุญมาเทพ กำนันตำบลบ้านสบป่าด อำเภอแม่เมาะ
- แก้ว อินทวงศ์ อดีตกำนันตำบลบ้านสบป่าด
- บุญถม บันทะกุล ผู้ใหญ่บ้านแม่จาง
- สมบูรณ์ ชนะสงคราม ผู้ใหญ่บ้านสบเดิน
- ศรีบุตร ไชยยาอ้าย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสบเดิน

และสำรวจ ความคิดเห็นของชาวบ้านจากทั้ง 3 หมู่บ้านโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบอีกจำนวน 90 ราย

กลุ่ม 3 บุคลากรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ที่มีส่วนรับผิดชอบกำหนดนโยบาย และแผนงานการประชาสัมพันธ์เพื่อแก้ไขสถานการณ์กรณีมลพิษแม่เมาะครั้งนี้ ทั้งที่ประจำสำนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ที่กรุงเทพฯ และที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง คือ

- สุพิน ปัญญามาก ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ
 - สำเร็จ หรุ่นรักวิทย์ หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ
- รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น และกลุ่มพลังทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่
- น.พ.ไชยพันธ์ุ ทยาวิวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่เมาะ
 - ชุมพล ศรีสวัสดิ์ ปลัดอำเภอแม่เมาะ
 - ดร.พิจิตต รัตกุล เลขาธิการมูลนิธิป้องกันคว้นพิษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเภทประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ประเภทเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากการนำเสนอข่าว, บทความ, บทบรรณาธิการ, บทวิเคราะห์, บทรายงาน, สกู๊ป, สารคดี คอลัมน์ คอลัมน์ซุบซิบ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์มลพิษแม่เมาะ ในหนังสือพิมพ์ภาษาไทยประเภทต่างๆ ทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ลำปาง ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา คือ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์รุนแรง ช่วงเหตุการณ์ปรากฏผลรุนแรง และช่วงหลังเหตุการณ์ (ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2534 - มกราคม 2537) โดยจะรวบรวมจากแฟ้มข่าวเพื่อค้นคว้าอ้างอิงที่เก็บโดยศูนย์ข้อมูล หนังสือพิมพ์มติชน และจากแฟ้มข่าวสื่อมวลชนของกองประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ เพื่อตรวจสอบข่าวในกรณีที่ศูนย์ข้อมูลฯ ไม่ได้รวบรวมไว้

2. ประเภทบุคคล เก็บข้อมูลโดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์เป็นหลัก ได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่เลือกสัมภาษณ์ แบ่งออกตามประเภทต่าง ๆ ทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่ม 1 - นักข่าว จะเลือกนักข่าวที่รับผิดชอบติดตามข่าวกรณีมลพิษแม่เมาะ ซึ่งได้เข้าไปทำข่าวและรายงานจากในพื้นที่ เช่น นักข่าวภูมิภาคของหนังสือพิมพ์ระดับชาติต่างๆที่ประจำจังหวัดลำปาง
- บรรณาธิการ, หัวหน้าข่าว, นักเขียนบทความวิเคราะห์ จะเลือกผู้ที่ให้ความสนใจติดตามข่าว และมีนโยบาย หรือแนวทางที่เน้นเสนอเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีบทบาทในการตัดสินใจพิจารณา กำหนดหัวข้อข่าว

ในกรณีของฝ่ายหนังสือพิมพ์นี้ใช้วิธีพิจารณาจากผลงาน ซึ่งจะบอกได้ถึงความสนใจและความเอาใจใส่ติดตามประเด็นข่าว และพิจารณาจากความรับผิดชอบตามตำแหน่งประกอบกันไปด้วย

- กลุ่ม 2 - ผู้นำความคิดเห็นในชุมชน โดยอาศัยวิธีการกำหนดตัวผู้นำความคิดเห็นแบบ key-informant method คือวิธีที่อาศัยบุคคลที่ได้รับการกล่าวถึงในระบบสังคมนั้น เป็นผู้ระบุชื่อหรือตัวผู้นำความคิดเห็น วิธีการนี้จะช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ก็อาจมีโอกาสมิอดพลาดได้ เพราะจำนวนของบุคคลที่ไปสอบถามอาจมีจำกัด ในงานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีถามผู้รู้ในหมู่บ้านให้ระบุชื่อคนที่ชาวบ้านพึ่งพาในเรื่องความคิดเห็น และเลือกชื่อที่มีความถี่สูง ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำความคิดเห็นในหมู่บ้านของพวกเขาจากนั้นจึงไปสัมภาษณ์ผู้นำความคิดเห็นเหล่านี้

ในส่วนของการสำรวจความคิดเห็นของชาวบ้านในเขต 3 หมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบนั้น ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ ตามสัดส่วนจำนวนครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน

- กลุ่ม 3 - บุคลากรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ที่รับผิดชอบนโยบายการประชาสัมพันธ์กรณี มลพิษแม่เมาะ ซึ่งได้เลือกผู้ที่มีบทบาทในการตัดสินใจด้านนโยบายประชาสัมพันธ์โดยตรง ทั้งที่ประจำในสำนักงานส่วนกลางและที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น และกลุ่มพลังทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้โดยพิจารณาจากระดับการมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และความเกี่ยวข้องในเหตุการณ์

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มี 3 ประเภทด้วยกัน โดยจัดลำดับเครื่องมือที่ใช้ตามลักษณะของงานวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ และเอกสาร
2. การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม
3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแฟ้มรวบรวมข่าวสารจากหนังสือพิมพ์กรณีมลพิษแม่เมาะ รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ และรูปแบบของการสื่อสารเพื่อลดความรู้สึก เสี่ยงทางสิ่งแวดล้อมของสาธารณชน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการพิจารณาออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. วิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของข่าวสารในหนังสือพิมพ์กรณีมลพิษแม่เมาะ

การวิเคราะห์ที่เน้นในส่วนของการนำเสนอข่าวสารข้อมูลของหนังสือพิมพ์ ทั้งในส่วนรูปแบบและเนื้อหา โดยได้พิจารณาแยกแยะประเด็นที่สามารถนำไปสู่การสรุปข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบและเนื้อหาของข่าวสารกรณีมลพิษแม่เมาะที่ได้รับการนำเสนอ โดยศึกษาทั้งข่าว, บทความ, บทบรรณาธิการ, บทรายงาน, บทวิเคราะห์, สกู๊ป, สารคดี คอลัมน์ คอลัมน์ซุบซิบ ซึ่งมีประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

- ประเด็นของเหตุการณ์ที่ได้รับการนำเสนอ
- รูปแบบที่นำเสนอ
- ประเภทของแหล่งข่าวที่ใช้อ้างอิง
- ลักษณะการพาดหัวข่าว
- คุณค่าของข่าวที่เป็นองค์ประกอบในเนื้อหา
- ลักษณะของการรายงานข่าว

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อกระบวนการเลือกสรรและนำเสนอเนื้อหา

ศึกษาทั้งโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ทราบลักษณะการนำเสนอและกระบวนการเลือกสรรข่าว และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) โดยมีแนวคำถามซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนังสือพิมพ์ ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลหลัก และกลุ่มประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการนำเสนอข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องหรือลักษณะความขัดแย้งของข้อมูล รวมถึงปฏิสัมพันธ์การสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นวิธีการนำเสนอตามมุมมองข่าวของหนังสือพิมพ์มากขึ้น

3. วิเคราะห์บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวกรณีมลพิษแม่น้ำ

การวิเคราะห์บทบาทของหนังสือพิมพ์ ได้ใช้เกณฑ์การประเมินจากทฤษฎีภารกิจหน้าที่ของสื่อมวลชน ระดับความเข้าใจในเหตุการณ์ ความรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัย และความสอดคล้องระหว่างความต้องการข่าวสารของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ กับประเด็นที่หนังสือพิมพ์นำเสนอ โดยการสำรวจลักษณะการพึ่งพาข่าวสารของชาวบ้าน และจากการสัมภาษณ์ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์จากผู้นำความคิดเห็น รวมทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบในเหตุการณ์โดยตรง เพื่อประเมินผลการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ สรุปเป็นทัศนคติจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือไปจากผู้ได้รับผลกระทบจากความเสียหาย ซึ่งได้แก่

- เจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่น
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ
- กลุ่มพลังทางสิ่งแวดล้อม
- สื่อมวลชน

ทั้งนี้เพื่อประมวลคำตอบเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของหนังสือพิมพ์ ว่ามีลักษณะและทิศทางอย่างไร และมีประเด็นใดบ้างที่หนังสือพิมพ์ควรแสดงบทบาทเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างแบบบันทึกข้อมูล และแนวคำถามเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งแยกแยะออกตามลักษณะการวิเคราะห์ ได้ 3 แนวทาง ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลสำหรับลงรหัสเนื้อหาของกรวิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาของข่าวสาร

ได้แบ่งแบบบันทึกข้อมูลตามการกำหนดประเด็น ออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

แบบบันทึกข้อมูลสำหรับประเด็นรูปแบบที่นำเสนอ และความถี่ในการนำเสนอ

1. ชื่อเรื่อง/พาดหัว
 จากหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่
 รูปแบบ ข่าว บทความ
 บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์
 บทรายงาน สก๊ิป
 สารคดี ภาพ, การ์ตูน
2. ชื่อหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่
 จำนวนข่าวช่วงระยะเวลาที่ 1 (พ.ค. 34 - ก.ย. 35) ชิ้น
 จำนวนข่าวช่วงระยะเวลาที่ 2 (ต.ค. 35 - พ.ย. 35) ชิ้น
 จำนวนข่าวช่วงระยะเวลาที่ 3 (ธ.ค. 35 - ม.ค. 37) ชิ้น

แบบบันทึกข้อมูลสำหรับประเด็นของเหตุการณ์ที่ได้รับการนำเสนอ

- ชื่อเรื่อง /พาดหัว
 จากหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่
- ประเด็นของเหตุการณ์ ผลกระทบของซัลเฟอร์ไดออกไซด์
 ความตื่นกลัว วิตกกังวลของชาวบ้าน
 สาเหตุของการเกิดมลพิษ
 สภาพอากาศและระดับค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์

..... ความเคลื่อนไหวของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และความขัดแย้งต่าง ๆ

..... การหามาตรการแก้ไข

..... ข้อมูลทางวิชาการเพื่ออธิบายประกอบ

สรุปสาระ

แบบบันทึกข้อมูลสำหรับประเด็นประเภทของแหล่งข่าว

ชื่อเรื่อง /พาดหัว

จากหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่

จำนวนแหล่งข่าวที่ใช้อ้างอิง 1 แหล่งข่าว
 2 แหล่งข่าว
 3 แหล่งข่าว หรือมากกว่า

ประเภทของแหล่งข่าว รัฐบาล
 หน่วยงานรัฐด้านสิ่งแวดล้อม
 ฝ่ายปกครองระดับท้องถิ่น
 ฝ่ายสาธารณสุขระดับท้องถิ่น
 นักการเมือง
 กลุ่มพลังทางสิ่งแวดล้อม
 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ
 ชานบ้าน
 กลุ่มธุรกิจท้องถิ่น
 พนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ และบริษัทอื่น ๆ ในพื้นที่
 อื่น ๆ

แบบบันทึกข้อมูลสำหรับประเด็นลักษณะการพาดหัว

ชื่อเรื่อง/พาดหัว

จากหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่

การแสดงทัศนคติ เชิงข้อเท็จจริง

.....เชิงข้อคิดเห็น

ระดับ (..... สนับสนุน คัดค้านเป็นกลาง)

การใช้ภาษา ไร้ใจ หรือหยา กึ่งไร้ใจ
 เรียบง่ายตามข้อเท็จจริง
 ความสอดคล้องกับเนื้อหาในข่าว
 สอดคล้อง
 ไม่ค่อยสอดคล้อง

แบบบันทึกข้อมูลสำหรับประเด็นคุณค่าข่าวที่เป็นองค์ประกอบในเนื้อหา

ชื่อเรื่อง /พาดหัว

จากหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่

จำนวนของคุณค่าข่าว ประเภท

ประเภทของคุณค่าข่าว ความสด
 ความใกล้ชิด
 ความเด่น
 ผลกระทบกระเทือน
 ความสนใจของคนทั่วไป
 ความขัดแย้ง
 ความก้าวหน้า
 องค์ประกอบทางเพศ

สรุปสาระ

.....

แบบบันทึกข้อมูลสำหรับลักษณะของการรายงานข่าว

ชื่อเรื่อง /พาดหัว

จากหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่

ลักษณะการรายงานข่าว รายงานข้อเท็จจริง
 อธิบายโดยมีข้อมูลทางวิชาการและตัวเลขประกอบ
 ดีความ วิเคราะห์สภาพเหตุการณ์และคาดการณ์แนวโน้ม

.....ตัดสินใจหรือชี้แนะโดยแสดงความคิดเห็นในด้านใดด้านหนึ่ง
 (..... ด้านสนับสนุนด้านคัดค้าน)
 สืบสวนสอบสวน โดยมีข้อมูลเฉพาะมาพิสูจน์ยืนยัน
 อื่นๆ

สรุปสาระ

.....

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือระหว่างผู้บันทึกข้อมูล (Intercoder Reliability) จากผู้ช่วยบันทึกข้อมูลซึ่งมีความรู้ด้านหนังสือพิมพ์ จำนวน 1 คน โดยเลือกเอกสารที่ศึกษา มาทดสอบจำนวน 37 ชิ้น หรือคิดเป็นร้อยละ 10 ของเอกสารทั้งหมด แบ่งตามระยะเวลาทั้ง 3 ช่วงเหตุการณ์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ rotation sampling และศึกษาตามหัวข้อต่างๆ รวมจำนวนหัวข้อที่ศึกษาเพื่อการทดสอบได้ 108 หัวข้อ

จากนั้น นำผลการบันทึกข้อมูลไปแจกแจง หาค่าความน่าเชื่อถือ โดยใช้สูตร

$$R = \frac{2M}{N_1 + N_2}$$

$$R = \text{ค่าความน่าเชื่อถือ}$$

$$M = \text{จำนวนข้อมูลที่ผู้บันทึกข้อมูลทั้ง 2 คนบันทึกตรงกัน}$$

$$N_1, N_2 = \text{จำนวนข้อทั้งหมดที่ผู้บันทึกข้อมูลทั้ง 2 คนทำการบันทึก}$$

ผลที่ได้คือ

$$R = \frac{2 \times 82}{108 + 108} = 0.75$$

แสดงว่ามีความน่าเชื่อถือสำหรับการบันทึกข้อมูล

2. แนวคำถามสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อกระบวนการนำเสนอเนื้อหา และการวิเคราะห์บทบาทสื่อมวลชน

(ได้มีการกำหนดรายละเอียดในแต่ละประเด็นตามลักษณะและสาระในคำตอบของผู้ที่ให้สัมภาษณ์อีกทีหนึ่ง)

วิธีการสัมภาษณ์เป็นเพียงหนึ่งในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์บทบาทสื่อมวลชน โดยต้องมีการพิจารณาการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบกันไปด้วย

2.1 แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์นักข่าว, บรรณาธิการ, หัวหน้าข่าว, นักเขียนบทวิเคราะห์ ได้แก่ประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

- แนวนโยบาย และจุดยืนในการนำเสนอข่าวเหตุการณ์มลพิษแม่เมาะ
- แนวทางในการติดตามกระแสข่าว และวิธีการนำเสนอ
- การกำหนดแหล่งข่าว และประเด็นข่าว , การพิจารณาคุณค่าของข่าว ความมั่นใจและการตรวจสอบความถูกต้องของข่าว
- ข้อจำกัดต่างๆ ภายใต้สถานการณ์ของการนำเสนอติดตามข่าว
- ประเมินผลบทบาทของหนังสือพิมพ์และลักษณะการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารในเหตุการณ์มลพิษแม่เมาะ
- ปฏิกริยาและท่าทีของสื่อมวลชนต่อเหตุการณ์นี้

2.2 แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ผู้นำความคิดเห็น และผู้ได้รับผลกระทบในหมู่บ้าน

- พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร
- สภาพความวิตกกังวลของชาวบ้าน ความกระตือรือร้นในการแสวงหาข่าวสารจากช่องทางข่าวสารประเภทต่างๆ และประเด็นปัญหาที่พูดคุยกันมากที่สุด
- ประเมินความน่าเชื่อถือที่มีต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน และผลจากการพึ่งพาทั้งในเชิงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม
- ทักษะคิด การรับรู้ และท่าทีต่อหนังสือพิมพ์ในการสื่อสารเรื่องความเสี่ยงทางสิ่งแวดล้อม
- การให้ความร่วมมือแก่สื่อมวลชนในฐานะแหล่งข่าว

2.3 แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์บุคลากรจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ
กลุ่มพลังทางสิ่งแวดล้อม

- นโยบายและการวางแผนการประชาสัมพันธ์ เพื่อแก้ไขสถานการณ์กรณีมลพิษแม่เมาะ
- รูปแบบและเนื้อหาของข่าวสารข้อมูลที่ใช้ประชาสัมพันธ์ เพื่อชี้แจงแก้ไขสถานการณ์กรณี
มลพิษแม่เมาะ เปรียบเทียบกับข่าวที่เผยแพร่ในสื่อมวลชน
- ความร่วมมือกับสื่อมวลชน และการทำความเข้าใจกับชาวบ้าน
- ทศนคติต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอผลการศึกษายกออกเป็น 3 บท ตามประเด็นการ
วิเคราะห์ คือ 1) ประเด็นและลักษณะเนื้อหาของการนำเสนอเนื้อหาข่าวเพื่อวิเคราะห์บทบาท
หนังสือพิมพ์ 2) ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกสรรและนำเสนอเนื้อหา 3)
บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการเป็นที่พึ่งพามางข่าวสารในการสื่อสารเรื่องภาวะเสี่ยงของมลพิษ
แม่เมาะ 4) อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหา ได้เรียงลำดับเหตุการณ์ และสรุปเปรียบเทียบ
เทียบลักษณะเนื้อหาของข่าวสารที่หนังสือพิมพ์นำเสนอทั้ง 3 ช่วง คือ ก่อนเหตุการณ์รุนแรง ,
ช่วงที่เหตุการณ์กำลังรุนแรง และหลังเหตุการณ์สงบ เพื่อให้เข้าใจบทบาทของสื่อหนังสือ
พิมพ์ในฐานะผู้ทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสาร กำหนดประเด็น สร้างความเข้าใจ ลดความวิตกกังวล
และผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ .